

ALFONS COMÍN, UNA VEU VIGENT
20è ANIVERSARI

Antoni Castells

Alfonso Comin: la vigència d'un llegat

Per a mi, i suposo que per a tots els que estem en aquesta taula –no vull singularitzar-ho en mi; jo no sóc una excepció– resulta difícil participar en un acte d'aquestes característiques, a causa de la dificultat de parlar-vos de l'Alfonso sense fer-ho de mi. Tractaré d'explicar-me. La meua relació amb l'Alfonso va ser molt estreta, la de tots ho ha estat. És impossible distingir la vigència de la veu de l'Alfonso al marge del meu filtre personal. És la vigència de la seva veu a través de la meua persona. I és una veu present, perquè al llarg de la meua vida, en moments sempre importants, el referent de l'Alfonso va ser decisiu. Com us ho diria?, jo sóc el qui sóc perquè vaig conèixer l'Alfonso. I, per tant, podria tenir la temptació de parlar-vos de mi, no d'ell. I això, apart d'una manifestació d'immodèstia, seria un error. Estem aquí per evocar la figura de l'Alfonso i no per parlar de cadascú de nosaltres. La influència concreta que la seva persona va tenir en cada un, que va tenir en mi concretament, a vosaltres m'imagino que us interessa poc, perquè això forma part de la meua vida i no de la de l'Alfonso. Però d'altra banda, tampoc no puc pretendre parlar-vos-en des de la distància, l'asèpsia, la pretesa objectivitat. Crec que si tractés de fer-ho, apart que tinc seriosos dubtes que fos capaç de sortir-me'n, també m'equivocaria.

Venint cap aquí, i pensant en el que havia de dir, em deia que havia estat molt afortunat, que havia tingut la sort d'haver viscut l'Alfonso, d'haver-lo conegut, des de tres dimensions: la personal, la política i la professional. En les tres la relació amb ell va ser enriquidora i gratificant, però després pensant-hi me n'adonava que afortunadament jo no sóc un privilegiat, que de fet tots l'hem viscut des de totes aquestes vessants perquè en ell les tres eren molt indestriables. Quan coneixies l'Alfonso, el coneixies des de les tres perspectives. Era aquella persona amb la qual podies tenir una relació personal, d'afecte, d'amistat, i al mateix temps, molt probablement, t'hi unia una vinculació política. No calia ser del mateix partit, ni de la mateixa afiliació, però, en tot cas, ell estava sempre compromès políticament i tenia el secret, la màgia, per arrossegar-te en les causes que ell considerava justes. I, a més, això era inseparable de la seva activitat, sempre vinculada a donar testimoni d'aquest compromís. Com us deia, jo pensava: "has tingut l'oportunitat de coneixe'l des de les tres perspectives". Però en el fons tots l'hem conegut des de les tres perspectives, perquè en realitat eren això, tres angles, tres visions d'una mateixa realitat.

Hi ha el risc, quan parlem de l'Alfonso, de fer una cosa que a mi em molesta molt, gairebé em repugna, que és donar la impressió que et vols apropiat de la seva veu, del que diria l'Alfonso: "davant de tal o tal altre qüestió, l'Alfonso hauria dit, o l'Alfonso hauria fet". D'això en vam parlar a la Fundació quan vam organitzar aquest acte, i tots vam coincidir en que calia evitar-ho. I el que jo vull tractar no és d'apropriar-me de la seva veu, que ens pertany a tots, i tots tenim el mateix dret a utilitzar-la i a analitzar-la i a explorar-la. Això no ho hem de fer, però, en canvi, crec que sí que tenim el dret i el deure –tothom pot pensar en els drets i els deures que té– de dir el que ens va deixar, i el que està vigent d'allò que ens va deixar, i de valorar, des d'aquest punt de vista, quin és el seu llegat.

Vull referir-me a dues qüestions. No m'estendré massa. Algunes són coincidents amb el que ha dit Josep Bigordà, ara fa un moment, en aquesta mateixa taula. I encara queden tres persones més per parlar després meu, i no m'estranyarà que s'hi tornin a referir. Suposo que deu ser inevitable, perquè estem parlant de la mateixa persona, i per tant és lògic que coincidim a veure determinats aspectes en comú. Però els veiem cadascú des del nostre punt de vista, en dimensions diferents, i potser això és el que té interès. Jo em volia referir a dos aspectes. No vull dir que siguin els més importants, ni necessàriament els més representatius de la persona, l'obra o el pensament de l'Alfonso, però m'ha semblat que eren dos reflexions 'a propòsit' de l'Alfonso que avui tenen una certa vigència.

Una primera és la de l'Alfonso com un exemple de la possibilitat d'entesa entre els diferents pobles d'Espanya. La possibilitat, si hi ha voluntat de fer-ho, de la concòrdia. L'Alfonso és un aragonès que creix a Catalunya en una família castellanoparlant, que s'integra completament a la societat catalana, que crea una família de dalt a baix catalana, oberta a la resta d'Espanya, però absolutament catalana. Que va a Andalusia, s'hi integra, i s'hi implica fins el moll dels ossos, com feia sempre. Que torna a Catalunya, participa en tot el que són en aquells moments les reivindicacions de l'oposició de Catalunya i les fa seves sense cap reserva, en primera línia. Que mor sent diputat al Parlament de Catalunya; el primer Parlament després de la recuperació de l'autonomia de Catalunya. Jo recordo la nit de les eleccions, quan ell ja estava molt malalt, i les anàvem seguint, ell sospitant, probablement, que mai no arribaria a prendre possessió del seu escó. L'Alfonso, que compartia iniciatives i anhels amb Carrillo i l'abat Cassià, amb Ruiz Giménez i Claudin, amb el padre Llanos i Josep Maria Vilaseca, amb els moviments catòlics i els obrers de la Seat; tots units, a través d'ell, i tots al mateix costat de la trinxera.

És l'exemple que ens dona l'Alfonso que funda i dirigeix una revista catalana i en català, *Taula de Canvi*. Una revista en la que hi participa tothom –llegiu-vos el consell de redacció, el consell editorial–: de Jordi Carbonell a Eliseo Aja, d'Isidre Molas a Manuel Vázquez Montalbán, de Raimon a Josep Ramoneda, de Quim Sempere a José Antonio González Casanova, de Montserrat Roig a Josep Fontana, de Jordi Solé Tura a Josep Benet o Alexandre Cirici Pellicer, de Josep Maria Castellet a Jordi Borja, de Jaume Melendres a Josep Maria Vegara. I tothom s'involucra sense cap mena de reserva, en la mateixa revista. Hi ha tot el ventall de posicions progressistes, compartint uns propòsits i unes il·lusions comuns. I unes ambicions respecte l'autogovern, expressades des del respecte del pluralisme i la diversitat, que permetia el treball en comú. Des dels que defensaven plantejaments independentistes, als que tenien el castellà com a llengua de treball i d'expressió; des dels partidaris d'una Catalunya autònoma als que volien anar cap una Espanya federal.

La veritat és que abans de preparar aquesta intervenció, no se m'havia acudit de pensar en l'Alfonso des de la perspectiva, deixeu-me dir-ho així, del seu catalanisme. D'un catalanisme de la pràctica, del dia a dia. Perquè l'Alfonso va teoritzar molt poc sobre tot això. L'Alfonso mai no va teoritzar sobre la qüestió del catalanisme –Déu me'n guardi de dir que ha estat un teòric del catalanisme; és evident que no ho va ser–. Del que estic parlant és de la possibilitat de veure aquest exemple personal com un símbol d'allò que és possible. D'una Espanya unida en la solidaritat, respectuosa amb la personalitat dels pobles que la integren; d'una Catalunya orgullosa de la seva identitat, oberta a la resta de pobles d'Espanya. L'Alfonso és la demostració que és possible creure a fons en l'autogovern de Catalunya i comprometre's fins a l'arrel i fer-ho solidàriament –deixeu-me utilitzar aquesta paraula que està tan gastada–, amb la resta d'Espanya (és també la demostració, vull afegir entre parèntesi, de la prodigiosa capacitat que té aquest país per incorporar a tothom, vingui d'on vingui, a la defensa de la seva causa,

per fer-lo seu i plantar-lo amb arrels ben profundes, quan l'esperit que domina és la voluntat d'acollida, l'ambició i la confiança col·lectives i l'ànim d'entesa). Des del seu punt de vista, a més, com l'expressió d'una manifestació d'amor, de donar-se als altres. És per tot això que la veu de l'Alfonso és avui una veu vigent. Una veu plenament vigent.

El segon aspecte al que em vull referir és la idea del compromís amb els febles, els oprimits, els humils. Segons com, ja n'ha parlat Josep Bigordà i jo intentaré apropiarm'hi des d'una vessant una mica diferent. Està clar que en l'Alfonso aquesta actitud està íntimament lligada a la seva arrel cristiana, la manera en que ell vivia la seva fe religiosa. Però podem plantejar-nos aquesta qüestió des d'una perspectiva més general, com és la del substrat dels valors que impregnen els comportaments socials. Tinc la impressió que, d'una o altra manera, en els darrers anys (potser en la les darreres dècades?) ha anat estenent-se, aquí i allà, una certa vergonya a proclamar que s'està al costat dels perdedors, simplement pel fet que són perdedors. Hi ha com una necessitat de demostrar que s'està al costat dels triomfadors. Els triomfadors fascinen més que els perdedors, probablement això deu de ser lògic. I poc a poc, davant l'absència de discs, de frens, s'ha anat imposant una certa moral dels triomfadors. Els perdedors no només perden, sinó que a vegades semblen apestats. És com si mereixessin ser exclosos de qualsevol consideració pel fet d'haver perdut.

Aquest és un plantejament profundament equivocat, políticament pernicios i moralment reprovable. Els pobres, els oprimits, els febles, els perdedors, en suma, mereixen el nostre suport, pel simple i exclusiu fet de ser-ho. No només el nostre suport, voldria precisar-ho. No es tracta de fer-los costat, des de l'atalaia del nostre benestar. No. Mereixen que compartim la seva sort. Mereixen que ens submergim en la seva circumstància, al seu costat, en les seves condicions, per lluitar colze per colze al seu costat. Això i no una altra cosa vol dir solidaritat, si és que aquesta paraula té algun significat. Aquesta és l'única actitud moralment defensible. Després la seguirem o no, això ja requereix alguna cosa més que un judici moral. Però des del punt de vista moral, la cosa no admet massa dubtes. Crec que s'ha d'estar al costat dels oprimits, i dels perdedors i dels derrotats. Perquè la immensa majoria de les vegades no tenen la culpa de ser oprimits, derrotats i perdedors, sinó tot el contrari. Compte, això no vol dir defensar una moral dels perdedors. S'hi ha d'estar per intentar guanyar la batalla, només faltaria. Però més penosa encara és la moral de circumstàncies d'estar al costat dels guanyadors, simplement per guanyar.

Ja he dit que no estic parlant de política, sinó del substrat de valors i principis que donen gruix i espais compartits a una societat. Però jo crec que les batalles polítiques es comencen guanyant en el terreny dels principis i dels valors, i que des de l'esquerra, des dels plantejaments progressistes, sucumbir al síndrome de la fascinació pels triomfadors no solament és inacceptable, sinó que és suïcida, perquè aquest és el terreny de joc de la dreta. A mi em fa por, bé no em fa por, constato amb pesar, que també des d'aquest punt de vista, la veu de l'Alfonso és una veu vigent. Jo no sé què diria avui l'Alfonso, ni crec que tinguem dret, ja ho he dit abans, a exhibir el seu nom davant dels altres per reforçar els nostres arguments. Però, en canvi, moltes vegades, quan necessito saber que penso davant de determinada situació, quan haig de decidir a quin costat posar-me, a mi m'ajuda pensar "on són les víctimes i els perdedors?, a quin costat s'hauria posat l'Alfonso?".

Voldria acabar aquestes paraules manifestant una esperança. Dels cinc que avui estem aquí, en aquesta taula, som quatre els que parlem de la vigència de la veu de l'Alfonso després d'haver-la escoltat personalment, i només un d'entre nosaltres parla de la vigència de la seva veu sense haver-la escoltat directament. A mi m'agradaria que quan d'aquí deu anys tornem a celebrar un acte com aquest, i espero que tots els que avui hi som puguem assistir-hi, la situació sigui al revés, que n'hi hagi quatre dels cinc, que puguin parlar de la vigència de la seva veu sense haver-la sentit directament, perquè això significarà que la veu de l'Alfonso segueix vigent. Moltes gràcies.